

KULTA ry: tulevaisuushankkeen raportti

Raportoija: Rosa Meriläinen, KULTA ry:n pääsihteeri

Opetus- ja kulttuuriministeriö tilasi Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry:ltä kulttuuripolitiikan kehittämistoimia tukevan taide- ja kulttuurialan tulevaisuutta koskevan selvitys-, tutkimus- ja fasilitointityön, jonka tuli tuottaa alaa koskeva yhteinen pidemmän aikavälin tulevaisuusnäkökulma ja siihen liittyen tavoite- ja toimenpide-ehdotuksia seuraavaa hallituskautta varten. KULTA ry:n työ on tukenut valtiosihteeri Tuomo Puumalan johtamaa jälleenrakennus- ja tulevaisuustyötä opetus- ja kulttuuriministeriössä ja on osaltaan tuottanut aineistoa yhteistä raporttia varten.

Osallistava prosessi

Temaattisesti painopiste KULTA ry:n tulevaisuushankkeessa oli kulttuurin ja taiteen saatavuuden ja saavutettavuuden turvaamisessa ja edistämisessä, millä on yhteys alan toimijoiden työllisyyteen ja toimeentuloon. Tähän työprosessiin tuli osallistaa laajasti taide- ja kulttuurialan toimijoita sekä järjestää alueellisia tilaisuuksia. KULTA ry toteutti alkusyksystä 2021 laajan alueellisen kuulemiskierroksen OKM:n jälleenrakennus- ja tulevaisuustyön tueksi. Tilaisuuksia järjestettiin yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa ja niihin osallistui laajasti kuntien viranhaltijoita, taiteilijoita, kulttuurijärjestöjen edustajia, kulttuurialan asiantuntijoita, yrittäjiä ja yleisön jäseniä. Lisäksi KULTA ry järjesti yhteistyössä Taideyliopiston kanssa tulevaisuustilaisuuden, johon kutsuttiin 100 kulttuuri- ja taidealan järjestöä. Prosessissa keskityttiin toimeksiannossa annettuihin kysymyksiin.

Tulevaisuusnäkökulma vuoteen 2027

Kulttuuri on osa yhteiskuntaa, joten kulttuuripolitiikkaa on tehtävä osana muuta yhteiskuntapolitiikkaa. Riittävän perusrahoituksen lisäksi on tärkeä vahvistaa kulttuuri- ja taidepolitiikan monihallinnollista mallia, jossa kunkin ministeriön toimialalla edistetään kulttuuria ja tätä työtä ohjaa yhteiset kulttuuripolitiikan tavoitteet. KULTA ry suosittelee, että hallituksen uudeksi struktuuriksi syntyy kulttuuripolitiikan ministeriryhmä ja kaudella 2023–2027 annetaan eduskunnalle kulttuuripoliittinen selonteko, jossa näkyy, miten kulttuuripolitiikan avulla edistetään yleisiä yhteiskuntapoliittisia tavoitteita, kuten työllisyyttä, osallisuutta, hyvinvointia ja osaamista. Lisäksi KULTA ry suosittelee palvelualojen kasvuohjelmaa, jossa luovien alojen kasvua ja työllisyyttä edistetään osana palvelualojen ekosysteemiä.

Tiivistys alueellisen kierroksen tuloksista: Kulttuurin ja taiteen avulla voidaan luoda elinvoimaa, osallisuutta ja hyvinvointia, kunhan kulttuurielämä nojaa vahvasti koko paikalliseen yhteisöön: kaikkiin asukkaisiin, alueen yrityksiin ja järjestöihin. Näin kulttuuri vahvistaa kaikkia kestävä kehityksen tavoitteita eli saa ihmiset sitoutumaan vastuuseen yhteisistä asioista. Taiteen tekijöiden ja tuottajien työn ja toimeentulon edellytykset luodaan alueellisesti, jos ja kun yleisöpohja omassa kunnassa ei ole riittävä, eikä kaikilta taiteenaloilta tekijöitä omasta kunnasta löydy.

KULTA ry liittää raporttiinsa tutkija Leevi Saaren KULTA ry:lle tekemän riippumattoman ekonomistisen selvityksen siitä, mitä kuntien ja valtion pitäisi tehdä, jotta kulttuuri- ja taideala nousisi koronan aiheuttamasta taantumasta: <https://kulttuurijataide.fi/wp-content/uploads/2021/05/Kulttuurin-puolesta-selvitys-1.pdf>

Mitä jos kulttuurin ja taiteen saatavuus ja saavutettavuus paranisivat?

- Kulttuuritoimijoiden näkemyksiä kulttuurin asemasta ja merkityksestä omalla alueellaan

Mikkeli

Mikkelissä uskottiin lisäpanostuksen kulttuuriin tuovan hyvinvointia, iloa, ymmärrystä ja työtä, sekä muuttovoittoa kaupunkiin. Erityisesti nostettiin esiin itse tekemisen, omien käsien kautta tekemisen ja yhdessä tekemisen hyvinvointivaikutus. Maahanmuuttajille se toisi osallisuuden tunnetta paikalliseen kulttuuriin ja mahdollisuuksia päästä kokemaan ja luomaan.

Kemijärvi

Kemijärvellä koettiin musiikkioppilaitoksen, kirjaston ja kansalaisopiston hyödyttävän koko väestöä – niin tekijänä kuin kokijana. Ihmiset ovat vastaanottavaisia kulttuurille. Taiteen tekijä ei voi löytää riittävästi yleisöä vain Kemijärveltä: siksi on kierrettävä. Vos-järjestelmän kaltaista vivuttavaa rahoitusta tarvittaisiin eri kulttuurimuotoihin niin, että kunnan on kannattavaa rahoittaa kulttuuria, kun valtio laittaa sitten omansa kunnan osuuden päälle.

Vaasa

Vaasassa pidettiin tärkeinä mittareina yleisön määrää ja kansainvälisyyttä. Vaasassa uskottiin kulttuuriin ja taiteeseen aluekehityksen välineenä, kunhan saadaan isosti ja kunnianhimoisesti alueen eri yrityselämän toimijat mukana, lapsia ja nuoria unohtamatta. Miten kaikki saadaan sitoutumaan: ihmiset mukaan. Tehdään jotain sellaista, mihin yritykset haluavat tulla mukaan.

Varkaus

Varkaudessa korostui nuorten hyvinvointi ja osallisuus: miten luodaan kulttuurin ja oman luovan tekemisen kautta nuorille parempaa elämää. Nuorten elämä koettiin kiireiseksi ja kuormittavaksi, ja monen harrastukset hiipuvat peruskoulun jälkeen. Varkaudessa onkin luotu lapsille ja nuorille oma kulttuurilähete, jolla on tuettu vaikeuksissa olevia nuoria. Kulttuuriin satsaamalla kulttuuri pystyisi olemaan paremmin läsnä kaupunkilaisten elämässä. Lisäksi päästäisiin toteuttamaan ja luomaan sivistystä.

Kouvola

Jos kulttuuria olisi enemmän, se lisäisi kuntalaisten hyvinvointia ja Kouvolan elinvoimaa; työpaikkoja. Se lisäisi myös rahallista tuloa kaupungin ulkopuolelta muualta Kymenlaaksosta. Mielenterveys vahvistuisi ja eläväisen kaupunkikulttuurin avulla Kouvola saisi lisää asukkaita ympäryskunnista. Kuvataiteilijat voisivat auttaa rakentamaan kaupungista miellyttävämmän. Kaupungin imago paranisi.

Lappeenranta

Lappeenrannassa korostettiin kulttuurin perusrahoitusta, joka synnyttäisi kulttuuritarjonnan runsautta ja monipuolisuutta, tekijöille ja kuluttajille. Esimerkiksi museot voisivat palkata lisää työntekijöitä lisäämään tapahtumatoimintaa, joka elvyttäisi kaupunkia ja toisi muuttoliikettä ja kasvua. Lappeenrannassa korostettiin myös ikäihmisten aktivointia taiteen avulla ja edullista hintaa, jotta vähävaraisuus ei olisi kulttuuriosallistumisen este. Taiteen merkitykseksi koettiin luovan ajattelun lisääminen.

Tampere

Tampereella painottui kulttuurihyvinvoinnin näkökulma. Lisäksi korostettiin kansainvälisten hankkeiden ja rahoituksen merkitystä koko Pirkanmaan elinvoimalle. Taiteen ja kulttuurin ammattilaisten kestävät urapolut tekisivät kaupungista houkuttelevamman taiteilijoille. Taiteen merkitys vammaisille on valtava: oikeassa ryhmässä, jossa yksilölliset asiat voidaan huomioida ja tilat ovat aina esteettömät, on mahdollisuus kasvaa ihmisenä, saada taiteesta ilmaisukanava ja ylläpitää motorisia ja sosiaalisia taitoja.

Kokkola

Kokkolassa kaivattiin taiteelle ja taiteellisille menetelmille kiinteämpää asemaa kuntoutuvassa työtoiminnassa, ihmisten arjessa ja lapsiperheiden elämässä. Vahvempi kulttuuriperinnön tuntemus alueella vahvistaisi ylpeyttä omista juurista. Nähtiin, että kulttuuri voisi helpottaa ihmisten arkea. Kokkolassa nähtiin tärkeänä yhdenvertaisuuden kannalta, että taiteen ammattilaisen urapolkua vauvasta vaariin vahvistettaisiin niin, että siihen olisi kaikilla mahdollisuus.

Jakobstad/Pietarsaari

“Vi måste lära oss att värdesätta kultur”, todettiin Pietarsaareissa (kaksikielinen tilaisuus). Taiteen asemaa ja merkitystä vahvistaisi prosenttiperiaate, jonka pitäisi olla vähintään vahva suositus. Pietarsaareissa korostettiin tasa-arvon ja demokratian edistämistä kulttuurin keinoin. Kulttuurinen ymmärrys auttaa välittämään ympäristöstä ja muista ihmisistä. Siksi alueellisen ulottuvuuden nostaminen kulttuuripolitiikassa olisi tärkeää. Taiteen nostattama luovuus on tärkeää kaikkialla työelämässä.

Kuopio

Ihminen löytää oman identiteettinsä kulttuurin tekemisen ja kokemisen kautta. Riittävälle perusrahoituksella taataan se, että kulttuuria saadaan kaikille. Sen tulee olla samanlaista lähipalvelua kuin ruokakauppa: osa arkiympäristöä. Kuopiossa painotettiin saavutettavuutta, joka on tapa tuoda kulttuuri osaksi kaikkien elämää. Saavutettavuutta parantaisi esimerkiksi kulttuuriperinnön digitointi. Kulttuurin merkitystä ihmisten mielenterveydelle ja hyvinvoinnille korostettiin Kuopiossakin.

Joensuu

Joensuussa painotettiin nuoria: uusia tekijöitä saadaan taiteen pariin, kun monimuotoinen kulttuurin tekeminen jo nuorena olisi mahdollista kaikille. Se lisäisi luovuutta ja hyvinvointia, vähentäisi

stressiä. Kouluissa annettavat taidekasvatuksen ja musiikkiopetuksen merkitystä korostettiin. Kirjasto nähtiin kulttuurikeskuksena, mutta tilat eivät välttämättä sovellu tapahtumatoimintaan. Ylipäänsä Joensuussa keskusteltiin tiloista: onhan sekin merkki kulttuurin asemasta ja arvostuksesta kaupungissa.

Kajaani

Kajaanissa koettiin, että kiertäminen mahdollistaa kulttuurin saavutettavuuden ja tasa-arvoistaa kulttuurin kokemusta. Esitysten ekologiaa on myös se, että se näytetään mahdollisimman monelle. Aluetatterimalli koettiin toimivaksi yleisön kannalta. Taiteilijoille toivottiin eettisesti kestäviä työsuhteita: kun kulttuurin satsataan ja instituutiot helpottavat freelancereiden työtilannetta, se tuo lisää tekijöitä Kajaaniin ja tekijät tuovat elinvoimaa ja luovuutta.

Oulu

Oulussakin keskustelussa painotettiin yleisöä ja yleisöjen kasvattamista saavutettavuutta parantamalla. Näin hyvinvointi lisääntyisi ja mielenterveysongelmat vähenisivät. Jos kulttuurin rooli nähdään aiempaa laajempaan ihmisten elämässä, on taiteen tehtävää laajennettava soteen ja hyteen. Tässä onnistumisen mittari on se, että rahoitusta tulee muualtakin kuin OKM:stä. Kulttuurihyvinvointiin on syntymässä kokonaan uusi taiteen muoto, taiteen kenttä, johon tarvitaan koulutusta ja rakenteet. Tarvitaan ihmisten ajattelumallin muuttamista: että kulttuuriala on oikeaa työtä.

Helsingfors

“Vi vill ha en läsande skola, som får en status som är likställd med idrott och motion”, todettiin Helsingissä (ruotsinkielinen tilaisuus). Kulttuuri nähtiin innovaatioiden ja kehityksen moottorina. Kulttuuri pitäisi nähdä keskeisenä sivistys-Suomen osana. Kulttuuriviennin merkitys on tuoda rahaa ja työtilaisuuksia. Jos kulttuurielämä olisi suurempi ja innovaatioita syntyisi enemmän, se vahvistaisi ajattelun voimaa ja yhteiskuntaa. Jos kulttuurilla olisi suurempi merkitys yhteiskunnassa, se näkyisi positiivisesti myös taloudessa. Helsingistä se tekisi hauskemman kaupungin.

Riihimäki

Satsaus kulttuuriin toisi työskentelytiloja ja kokoontumismahdollisuuksia eli ihmisiä paikan päälle. Se lisäisi työllisyyttä, toisi turisteja ja olisi mahdollista tehdä isompaa ja hienompaa. Vaikkapa teatterin tapauksessa oikeasti lavastamaan, palkkaamaan bändi. Riihimäellä puhuttiin paljon kulttuurista osana yleistä päätöksentekoa: kulttuurin ja taiteen on päästävä sanoina strategisille tasoille. Jos ne häviävät strategioista, myös niiden merkitys ja asema pienenee.

Yhteenveto

Kuten Riihimäellä todettiin – jotta kulttuuri ja taide pysyvät yhteiskunnan ytimessä, kulttuurin ja taiteen on näytävä kaikissa keskeisissä strategioissa ja ohjelmissa. Vaasassa puhuneen kulttuurin vaikutuksia tutkineen professori Pier Luigi Saccon avaimet ovat: kulttuurihyvinvointi, osallisuus ja kestävä kehitys. Näissä hallituspolitiikan alueissa kulttuurilla ja taiteella on siis oltava vahva rooli.

Politiikkasuositukset alueelliselta kierrokselta

Alla oleva politiikkasuositusten lista on editoitu, mutta ei valikoitu lista kentällä prosessin aikana esitetyistä toimenpide-ehdotuksista. Valinta siitä, mitkä politiikkatoimet nyt valitaan toteutettavaksi, oli ministerin asettaman ohjausryhmän tehtävä.

1. Perusrahoitus on riittämätön. Ratkaisu: kulttuuribudjetti prosenttiin valtion budjetista.
2. Liikkuminen yksi kulttuuriosallistumisen haasteista: tarvitaan monenlaisia konsepteja, kuten kulttuurikytejä, jotta harvaan asutuilta alueilta pääsee kulttuurierintoihin. Tämä on maakunnallinen kehittämisen, aluekehityksen tarve, johon Taite voi osallistua yhdessä alueen kulttuuritoimijoiden kanssa. Ratkaisu: maakunnallinen kehittämishanke.
3. Kulttuuritarjontaa pitäisi olla vähemmistökielille ja turistien kielille. Ratkaisu: kulttuurimatkailun kehittämiseen mukaan yhteinen tietopohja siitä, mille kielille pitäisi olla kulttuuritarjontaa eri puolilla Suomea.
4. Maahanmuuttajia tarvitaan enemmän sekä kokemaan että luomaan kulttuuria. Ratkaisu: Toteutetaan Taide, kulttuuri ja moninainen Suomi -loppuraportin politiikkasuositukset.
5. Talkoolaiset ja vapaaehtoiset ovat kulttuuri- ja taidealalla tärkeitä. Ratkaisu: kulttuuri ja taide mukaan kaikkiin vapaaehtoistyötä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä edistäviin hankkeisiin ja ohjelmiin.
6. Kulttuuri ja taide toimii esimerkiksi mielenterveyspalveluissa, joten kulttuurireseptillä, kulttuuriläheteellä tulisi ihmisiä ohjata taiteen äärelle. Ratkaisu: toteutetaan kulttuurilähete osana Suomen kestävän kasvun ohjelmaa.
7. Myös lapsille on syytä suositella taidetta. Ratkaisu: ministeriö tilaa tutkimuksen, joka tuo tieteellistä pohjaa lasten ja nuorten kulttuurisuosituksille.
8. Varkaudessa on kehitetty erikseen laku-lähete eli lasten ja nuorten kulttuuriläheteen malli. Ratkaisu: vakiinnutetaan ja valtakunnallistetaan laku-lähete.
9. Taiteen prosenttiperiaate on keino laentaa kulttuurin rahoituspohjaa ja siten edistää julkista taidetta ja taiteen saavutettavuutta. Ratkaisu: valtio sitoutuu taiteen prosenttiperiaatteeseen.

10. Julkisen taiteen hankinnat vaativat osaamista ja suunnitelmallisuutta. Ratkaisu: Tarjotaan kunnille enemmän asiantuntijapalveluita julkisen taiteen hankinnoista.
11. Verkostotoiminta on vapaaehtoista toimintaa, johon kuitenkin tarvitaan resurssit. Ratkaisu: Kehitetään rahoitusväline alueellisille verkostoille.
12. Taiken alueellista läsnäoloa vahvistettava. Ratkaisu: Taikessa tehdyn ulkopuolisen arvion mukaisesti vahvistetaan Taiken alueellista läsnäoloa.
13. Maakuntien kulttuuriprofiilia vahvistettava. Ratkaisu: Tehdään selvitys siitä, miten alueiden ja maakuntien roolia ja tehtäväkenttää kulttuurin alalla pitäisi kehittää.
14. Edistetään uuden syntymistä mahdollistamalla taiteellisten riskien ottaminen nykyistä paremmin. Ratkaisu: Kehitetään festivaalipoliittisen ohjelman pohjalta uusi riskirahoitusväline taidefestivaaleille.
15. Monet vanhemmat eivät osaa kannustaa lapsiaan kulttuuriharrastusten pariin. Rovaniemen Taidevaunusta on hyviä kokemuksia. Se kiersi peruskouluissa tarjoten mahdollisuuksia kokeilla eri taidemuotoja jonglöörauksesta lumenveistoon. Ratkaisu: vakiinnutetaan Taidevaunu -toimintamuoto.
16. Kiertuetoiminnan tukeminen eri taiteenlajissa ja eri alueilla. Ratkaisu: Käynnistetään alueellisia kokeiluja, joissa voidaan tukeutua paikallisiin rakenteisiin, kuten kirjastoihin ja ottaa huomioon etäisyyksien luomat erityishaasteet.
17. Useat taiteilija- ja tekijänoikeusjärjestöt ovat osoittaneet ongelmaksi sen, että tekijänoikeustulot leikkaavat sosiaaliturvaa, vaikka eivät sitä kerrytä. Ratkaisu: Tehdään vaikutusarvio tekijöiden tuloihin ja sosiaaliturvaan siitä, jos tekijänoikeustulot rinnastettaisiin pääomatuloihin, versus nykyinen malli.
18. Musiikkialan yrityksille ei ole löytynyt sopivia tukimuotoja Business Finlandista alan erityispiirteiden vuoksi. Ratkaisu: Luodaan musiikkialalle vastaavantyyppinen tuotantokannustin kuin av-alalla jo nyt on.
19. Kulttuurialalla ei ole yhtä paljon sponsorirahaa kuin urheilussa. Ratkaisu: Laajennetaan yksityisten lahjoitusten verovähennysoikeus tieteestä taiteeseen.

20. Kotitaloudet tekevät jonkin verran harmaan talouden hankintoja kulttuurialalla ja ylipäänsä kotien taidehankintoja olisi syytä kannustaa. Ratkaisu: Selvitetään malli ja vaikutukset kotitalousvähennyksen laajentamiseksi kodin taidehankintoihin.
21. Innovaatioseteleillä voi kulttuurialan yritys ostaa mainostoimistoilta palveluja, mutta ei toisinpäin. Ratkaisu: Innovaatiosetelin palveluntarjoajiksi taiteilijayrittäjiä, joiden luovaa osaamista minkä tahansa muun alan yrittäjä voi ostaa.
22. Freelancereiden sosiaaliturva esittävien taiteiden kentällä. Ratkaisu: Toteutetaan taiteilija-allianssi, josta on malli valmiina.
23. Suurlähetystöjen kulttuurivienti- ja kulttuurivaihtotyö on koordinoimatonta. Ratkaisu: Nimitetään kulttuurille temaattinen suurlähettiläs.
24. Suurlähetystöissä ei ole riittäviä resursseja vaikuttamaan kulttuurivientiin. Ratkaisu: luodaan Team Knowledge -tyyppinen asiantuntijoiden verkosto Team Creative Industries.
25. Eurooppalaisesta kulttuurielämästä puuttuu yhteisylpeys. Ratkaisu: Tehdään tulevaisuuskonferenssiin esitys eurooppalaisesta kulttuurigaalasta.
26. Opiskelijat eivät halua valmistua, koska taiteen alojen opiskelijat valmistuvat epävarmuuden keskelle: Taike tarjoaa opiskelijoille ja vastavalmistuneille verkostoitumis- ja agentuuripalveluja.
27. Eurooppalaisesta kiertuetoiminnasta puuttuu kunnianhimoinen, yhteinen rakenne. Ratkaisu: Perustetaan EU:n ”Taike”, joka rahoittaa ja koordinoi eurooppalaista kiertuetoimintaa.
28. Maakuntien taiteilijoille leipä on pieninä palasina maakunnissa. Hyvin koordinoidulla kiertuetoiminnalla, jossa myös matkat olisivat työaikaa, vahvistettaisiin taiteilijoiden toimeentuloa ja kulttuurin saavutettavuutta. Ratkaisu: Luodaan alueellisen kiertuetoiminnan malli kuntien, seutukuntien ja maakuntien yhteistyöllä, tukeutuen myös Taiken alueellisen läsnäolon ja asiantuntemuksen vahvistamiseen.
29. VOS-järjestelmän etu on mm. se, että kunnilla on intressi rahoittaa omalla osuudellaan oman kunnan kulttuurielämää. Ratkaisu: Laaditaan selvitys siitä, voisiko VOS-järjestelmän kaltaista vivuttavaa kunta-valtio-rahoitusyhteistyötä entuudestaan laajentaa.
30. Taiteilijat saavat apurahaa, eivätkä palkkaa. Ratkaisu: Toteutetaan taiteilijapalkkakokeilu.

31. Taiteilijoita on työttöminä, mutta soveltavan taiteen tekijöistä on pulaa. Ratkaisu: Muutetaan osa aloituspaikoista soveltavan taiteen tutkinnoiksi.
32. Olemassaolevia rakenteita voisi monitaiteistaa. Ratkaisu: Laajennetaan tanssin aluekeskusten toimintaa sisartaiteisiin, kuten sirkukseen.
33. Freelancereilla pitäisi olla mahdollisuus oman taiteellisen työn kehittämiseen. Ratkaisu: Omaehtoisen työn mallin vakiinnuttaminen (jonka Routa Company on kehittänyt).
34. Taiteilijan urapolulla monta sudenkuoppaa, jotka ovat esimerkiksi erityistä tukea vaativien taiteilijoiden tiellä. Ratkaisu: laaditaan eri taiteenalojen erityispiirteet huomioivat urapolut, joiden avulla yhdenvertaisuutta voidaan edistää jo harrastus- ja koulutusvaiheessa.
35. TKI-rahoitus ei tällä hetkellä täysin sovellu luovien alojen innovaatiotoimintaan. Ratkaisu: Tutkimushanke, jossa pureudutaan TKI-rahoitukseen taiteen ja luovien alojen näkökulmasta.
36. Rakenteet residensseinä mahdollisuus esim. kuvataiteelle ja ylipäänsä vapaalle kentälle. Ratkaisu: kannustetaan kaikkia kulttuurialan rakenteita poikkitaiteelliseen residenssitoimintaan.
37. Kuvataide on rahoituskuopassa. Ratkaisu: visuaaliset taiteet seuraavan hallituksen painopisteeksi.
38. Liikuntapalvelut ovat paremmassa asemassa sotessa ja hytessä kuin kulttuurihyvinvointi, myös erilaisen ALV-kohtelunsa vuoksi. Ratkaisu: Muutetaan kulttuurihyvinvointipalvelujen ALV vastaavaksi kuin liikuntapalvelujen.
39. Kansalaiset eivät tiedä kulttuuriosallistumisen olevan osa terveellistä elämäntapaa. Ratkaisu: taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutusten tuomista koko kansan tietoisuuteen esimerkiksi kulttuurihyvinvoinnin osaamiskeskusten avulla.
40. Osa kulttuurialan tiloista, kuten monet kansanopistot, ovat esteellisiä vammaisille taiteilijoille. Ratkaisu: Käynnistetään kulttuuritilojen esteettömyysohjelma, joka tähtää nimenomaan kulttuuriammattilaisten esteettömyyteen – ei vain yleisön.

41. Useimmat paikallisten toimijoiden toimintaedellytysten parannustoiveet liittyivät tiloihin. Ratkaisu: Kehitetään Taiken kykyä neuvoa ja tukea kuntia tilaratkaisuissa ja pidetään huolen OKM:n vivuttavista tuista tilainvestointeihin liittyen.
42. Kulttuurihyvinvointi kuuluu kaikille hyvinvointialueille. Ratkaisu: Suositellaan ja ohjeistetaan hyvinvointialueita kulttuurihyvinvoinnin sisällyttämisestä alueen suunnitelmiin.
43. Monitaiteiset kirjastoautot, ”kulttuuriautot”, tepsivä keino viedä kulttuuria syrjäkylille. Ratkaisu: luodaan osana HAMA-työtä kulttuuriautoille toiminta- ja rahoitusmalli, joka on kunnille tai seutukunnille kannattava ja he siihen sitoutuvat.
44. Kulttuurinen nuorisotyö pienten kaupunkien kulttuurielämälle olennaista, mutta tarjonta vaihtelee suuresti. Ratkaisu: Laaditaan kulttuurisen nuorisotyön valtakunnalliset suuntaviivat.
45. Vaihtotase olennainen kasvun mittari Suomessa – sen pitäisi olla myös luovien alojen osalta keskeinen tunnusluku. Ratkaisu: Tilastoidaan kulttuurihyödykkeiden ja luovien alojen kauppataase.
46. Kulttuuripoliittisten ratkaisujen pitäisi aina pyrkiä olemaan sellaisia, jotka koskee kaikkia taiteen aloja, ei esimerkiksi vain esittäviä taiteita. Ratkaisu: Kiinnitetään asiaan huomiota kulttuuripoliittista selontekoa valmisteltaessa.
47. Tulevaisuuden ja jatkuvuuden suhteen on olennaista huomioida lapset ja nuoret kulttuurin tekijöinä ja kokijoina. Ratkaisu: Nimetään seuraavan hallituskauden painopistealueeksi ja täsmennetään kulttuuripoliittisessa selonteossa.
48. Kulttuurin keinoin voi kehittää valtakunnan rajat ylittävää aluekehitystä, kansainvälistyä ja luoda kasvua ja vetovoimaa. Ratkaisu: Luodaan ohjelma kulttuuriselle aluekehitykselle ja kulttuurimatkailun rajat ylittävälle kehittämiselle rajanaapureiden kanssa.
49. Kulttuurialan alueelliset palvelutarjottimet auttavat sekä kulttuurihyvinvointisuunnitelmia että kulttuurikasvatussuunnitelmia toteutumaan. Ratkaisu: alueellisten palvelutarjottimien pitäisi lähtökohteisesti hyödyttää kaikkia tilaajia, ei vain hyvinvointialueita ja opetustoimia, vaan myös ketä tahansa, joka on halukas tilaamaan taidetta.
50. Taiteella luovien alojen laboratoriona tulee olla paikkansa tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnassa. Ratkaisu: Tilataan tutkimus taiteesta TKI-investointina.

51. Seutukaupungeissa ja ylipäänsä maakunnissa jalkautuminen ei selvästikään ole erityisen ahkera osa Taiken ja OKM:n työtä. Koetaan, että paikallistuntemuksessa olisi parantamisen varaa. Ratkaisu: Pidetään huoli virkamiesten matkustusbudjeteista niin, että rahoituspäätöksiä tekevät tuntevat paikalliset olosuhteet henkilökohtaisesti.
52. Jopa kaupunkikokoisten kuntien kulttuuritoimen resurssit ovat niin pienet, ettei laki kuntien kulttuuritoiminnasta ole toteutua. Ratkaisu: Seutukunnallisia ja maakunnallisia kulttuuritoimien yhdistämisistä kannustettava yhteistyössä VM:n kuntaosaston kanssa.
53. Kulttuuriosallistumisen kynnyksiä madallettava. Ratkaisu: tuetaan kuntia etsimään kustannustehokkaita uusia tapoja – kuten kulttuurikuraattorien palkkaaminen – madaltaa kulttuuriosallistumisen kynnyksiä eri väestöryhmissä.
54. Kotimaisen elokuvan tuotantotuet laahaavat jäljessä kilpailijamaita. Ratkaisu: nostetaan kotimaisten elokuvien tuotantotuet pohjoismaiselle tasolle.
55. Moni menestyksekkäs hanke on loppunut vailla pätevää syytä. Ratkaisu: OKM ja Taike arvioi hankekauden päätteeksi, onko hanketta syytä jatkaa, juurruttaa tai valtakunnallistaa.
56. DIY-kulttuuri kukoistaa, mutta kärsii tilojen puutteesta. Ratkaisu: Kannustetaan toisen asteen oppilaitoksia tarjoamaan nuorille omaehtoisen harrastamisen tiloja.
57. Kulttuurihyvinvoinnin juurruttaminen hyvinvointialueille heti kärkeen tärkeää. Ratkaisu: Läänintaiteilija tähän tehtävään alueille.
58. Kulttuuriosallistumisen kynnyksiä madallettava, kulttuuri vietävä ihmisten arkeen. Ratkaisu: julkisen tilan läänintaiteilija.
59. Saavutettavuuden kannalta tarpeellista osaamista, kuten kuvailutulkkauksista ei ole kaikkialla saatavilla. Ratkaisu: Kartoitetaan esim. Kulttuuria kaikille -palvelun avulla saavutettavuuden kannalta olennaiset osaamisvajeet eri alueilla ja paikataan ne.
60. Maahanmuuttajataiteilijat eivät työllisty. Ratkaisu: Perustetaan yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa monitaiteellisia maahanmuuttajataiteilijoiden residenssejä, joissa verkostot vahvistuvat.
61. Taiteilijoiden toimeentulon suhteen kuukausiapurahat ovat varsin pienet. Ratkaisu: Nostetaan valtion taiteilija-apurahojen summaa, vaikka se johtaisi määrän pienenemiseen.

62. Päättäjät keskustelevat kulttuuripolitiikasta liian vähän. Ratkaisu: annetaan eduskunnalle kulttuuripoliittinen selonteko.
63. Kaikki kulttuuritilat eivät ole turvallisia kaikille. Ratkaisu: otetaan käyttöön turvallisen tilan periaatteet kaikissa kulttuuritiloissa.
64. Monissa yhdenvertaisuustoimissa, kuten Kaikukortissa ja hoivalaitoskonserteissa maksaja on taidetoimija. Ratkaisu: Lisätään toimintatapoja, joissa muutkin hallinnonalat osallistuvat kulttuurin kustannuksiin silloin, kun sille on pätevä perustelu.
65. Työhyvinvointityön mahdollisuuksia pitäisi kehittää kulttuuri- ja taidealalla, jotta se olisi koordinoitumpaa. Ratkaisu: osaamisen kehittäminen taidelähtöisissä menetelmissä työhyvinvoinnissa koulutuspolitiikan keinoin.
66. Maakuntaliitoilla voisi olla suurempi rooli kulttuurin kehittämisessä. Ratkaisu: Selvitetään miten kulttuuri sopisi osaksi monialaisen maakunnan tehtäväkenttää.
67. Kulttuurialan pitäisi uudistua, jotta se pystyy palvelemaan vanhenevaa väestöä. Selvitetään vanhusväestön kulttuuriset tarpeet osana ikäohjelmaa.
68. Kulttuurialan on osallistuttava ilmastonmuutoksen ratkaisuun. Ratkaisu: Laaditaan kulttuuri- ja taidealalle ilmastotavoitteet.
69. Taiteilijat eivät osaa tuotteistaa ja hinnoitella. Ratkaisu: Tarjotaan taiteilijoille täydennyskoulutusta tuotteistamisessa, hinnoittelussa ja muusta yrittäjätyyppiselle työlle tärkeässä osaamisessa.
70. Kulttuurihyvinvoinnin käsite ei ole tunnettu, vaikka WHO kehottaa jäsenmaitaan viestimään kansalaisille kulttuurin ja taiteen vaikutuksista terveyteen ja hyvinvointiin. Viestintää kulttuurihyvinvoinnista tehdään nyt monessa paikassa. Ratkaisu: Käydään TAIKU3 -ryhmässä kulttuurihyvinvoinnin viestinnän toimijat ja etsitään tapa tehostaa ja koordinoita viestintää vaikuttavamaksi.
71. Palveluohjauksessa ei aina ole kulttuuri mukana. Ratkaisu: Tuodaan kulttuurihyvinvointi mukaan sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten palveluohjauskoulutukseen.

72. Ihmiset eivät valitse, mitä kulttuuria heille tarjotaan. Kulttuuriseteli kääntäisi vallan toisin päin.
Ratkaisu: Luodaan kulttuuriseteli, jota jaetaan muillekin kuin työntekijöille.
73. Liikkuminen todettiin yhdeksi kulttuuriosallistumisen esteeksi. Ratkaisu: Tutkitaan liikkumisen osuus yhdenvertaisen kulttuuriosallistumisen esteenä.
74. Kulttuuri- ja taidealan riskinkantokyky on heikko ja tämä hidastaa menestystuotteiden kehittämistä. Ratkaisu: Tavoitteeksi alan taseiden vahvistaminen ja tutkimuksen teettämisen syistä, joiden vuoksi alan taseet ovat heikkoja.
75. Yhdistykset järjestävät paljon vapaaehtoispuhjalta tapahtumia, mutta byrokratia on vaikeaa, kun ei ole ammattilaista mukana. Ratkaisu: Osoitetaan valtionhallinnosta neuvontaviranomainen, joka auttaa kaikkien eri alojen yhdistyksiä ja vapaaehtoisia tapahtumiin liittyvän byrokratian kanssa.
76. Kaikkiällä Suomessa ei ole alustoja, joihin eri alojen yleisöt ja taiteilijat pääsevät ja löytävät.
Ratkaisu: kehitetään kaikkiällä Suomessa monitaiteisia alustoja.
77. Monessa suomalaisessa kunnassa tapahtuu harvoin ja vähän. Ratkaisu: Lisätään kulttuuritapahtumien määrää.
78. Rahoituksen siilot estävät poikkitaiteellista tekemistä. Ratkaisu: Puretaan taiteenalakohtaisia siiloja.